

verhelderend binnen de kringen van Duitse katholieken; zijn strijdvaardige houding liet niet na indruk te maken op de Duitse katholieke jeugd. Verschillende kandidaten voor de Sociëteit van Jezus bleken door Wasmann's figuur te zijn aangetrokken en enkele zijner jonge confraters hebben zonder twijfel hun interesse voor de biologische wetenschappen aan hem te danken.

De populariteit, mede ook de aard van het onderwerp, dat hem in woord en geschrift bezig hield, had ook een schaduwzijde. Geruchten over een conflictsituatie met zijn geestelijke overheid⁸⁾, bleven de diep religieuze man niet bespaard. Bij voortdurend bleef echter het grootste gedeelte van zijn tijd gewijd aan onderzoek op zijn specialistisch arbeidsveld, de mieren, termieten en hun gasten. In Luxemburg was het vooral de studie naar de herkomst van het slavernij-instinct bij de mieren, die hem jarenlang bezig hield. De drukke werkzaamheden aan deze studie, de publicaties, de correspondentie en de voordrachten, maakten hulp noodzakelijk voor het praepareren en verzorgen van de steeds groeiende collectie, waartoe zijn oudleraar uit Feldkirch, Pater Heinrich Klenne werd uitgenodigd en bereid gevonden.

Literatuur:

- 1) o.a. Haeckel, E. „Die Welträtsel“; 1e dr. 1899, 14e dr. 1928.
- 2) Biol. Zentralbl., Bd. XXI.
- 3) Freiburg i. Br.; 1e dr. 1904; 3e dr. 1906.
- 4) Schmitz, S.J., H. „Nachruf statt Vorwort“ in P. E. Wasmann S.J. „Die Ameisen, die Termiten und ihre Gäste“, Regensburg, 1934.
- 5) Beilage z. Allgem. Zeit., München. 1902, nr. 102 en 1905, nrs. 34 en 35.
- 6) Potonié, H. Naturwissensch. Wochenschr. 1907, nr. 10.
- 7) Burdinski, „Der Kampf um die Weltanschauung in Berlin“, 1907.
Plate, L. „Ultramontane Weltanschauung und moderne Lebenskunde, Orthodoxie und Monismus“, Jena, 1907.
Wasmann, S.J., E. „Der Kampf um das Entwicklungsproblem in Berlin“, Freiburg in Br., 1907.
- 8) Stumper, R. „Deux grandes figures de la science des Insectes sociaux“. „Insectes Sociaux“, Tome I, no 4, 1954.

BOEKBESPREKING.

Mens en hond door Konrad Lorenz. Vertaling van Hans Warren. Uitg. Ploegsma, Amsterdam 1956. Geb. f 5.90.

Dit boek is de vrucht van jarenlange ervaring en studie. Daar de schrijver bijna alles zelf heeft beleefd en het waargenomen levendig en prettig weet te vertellen, is het geworden een boek, dat iedereen moet boeien. De interpretatie van de feiten is de bekende dierpsycholoog wel toevertrouwd. Het boek is natuurlijk op de eerste plaats geschreven voor hondenliefhebbers en daarom gebruikt schr. ook hun terminologie, die men nooit zo letterlijk moet nemen. Wanneer wij niet wisten, dat Lorenz steeds een scherpe grens trekt tussen mens en dier, zouden wij toch moeten aannemen, dat hij op blz. 72 en 73 die grens overschrijdt, wanneer hij een geval beschrijft van doelbewust veinzen van zijn hond. In het eerste hoofdstuk laat de schr. zijn gedachten gaan over de wijze, waarop de wilde stamvorm tot huisdier is geworden. Hij zegt niet dat het zo gebeurd is, maar het is toch zeer interessant de gedachtengang van de schrijver te volgen. Jakhals en wolf zijn de twee stamvormen, waarvan wij de karaktertrekken steeds terugvinden in de tegenwoordige hondenrassen. In de volgende hoofdstukken vindt men eigenlijk alles, wat er over een hond te zeggen valt. Zoals reeds boven gezegd is, een zeer boeiend boek voor jong en oud.

K.

Ons land 70 miljoen jaren geleden, door Dr J. H. F. Umbgrove. Uitg. Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage. 1956. pp. 1—150, figs 1—94. Prijs geb. f 8.90.

Zoals de ondertitel „Levensschetsen uit de Krijtperiode“ al te kennen geeft, is het de hoofdropzet van de schrijver geweest de lezer een idee te geven van de dieren- en plantenwereld die ons land ten tijde van de Krijtzee bevolkte.

Het boek bestaat uit twee gedeelten.

Het eerste is bedoeld als inleiding in de geschiedenis der Geologie en een vertrouwd maken met de meest gangbare begrippen der Paleontologie. Een apart hoofdstuk gewijd aan onderwerpen die, te ver verwijderd van de voorgaande, onbesproken moesten blijven, maar toch noodzakelijk zijn voor een goed begrip van het volgende, dient als sluitstuk.

Wat in dit eerste gedeelte het meeste opvalt is de frisse stijl waarin het geschreven is. Verre van een droge opsomming van feiten en begrippen is het een boeiend, haast spannend geheel. Niet in het minst dragen daartoe bij de korte titels der paragrafen, die zeer intrigerend werken, zodat men onwillekeurig tot lezen wordt gedwongen. En voor men het weet is men ingewijde, althans voldoende om het vakjargon, waarmee nu eenmaal iedere wetenschap belast is, te verstaan en de schrijver in het tweede gedeelte te kunnen volgen.

Dit tweede gedeelte, getiteld „Enige Levensschetsen“, is uiterst actueel. Nu tegenwoordig ecologische problemen zo'n grote rol spelen bij paleontologisch en

stratigrafisch onderzoek, blijft het niet meer bij een simpel constateren van feiten en optekenen van gegevens. De huidige paleontoloog-stratigraaf kan zich met recht paleobioloog noemen. Hij tracht zich hoe langer hoe meer een idee te vormen van het geheel, van de associatie van levende wezens, het leven in een bepaalde periode der aardgeschiedenis. In hoeverre duiden verandering in flora en fauna op verandering in levensomstandigheden? Hoever strekte zich een bepaald milieu uit? Normaler gezegd, waar liep de kustlijn, waar stroomde een rivier? Het zijn alle hoogst actuele vragen.

Het boek van Dr Umbgrove is daarom niet minder origineel. Op de eerste plaats is aan deze vragen, die de schrijver al enkele decennia geleden aanroerde, voor het Krijt van ons land tot nog toe maar weinig aandacht besteed. Op de tweede plaats, en misschien vooral, door de manier waarop schrijver ze stelt en tracht er een antwoord op te geven. De brilante wijze waarop Dr Umbgrove een betoog kon houden was alom bekend en ligt velen nog vers in het geheugen. De stijl verraadt zich voortdurend in het boek en het is misschien daardoor dat het ongetwijfeld een ruime lezerskring zal vinden, ondanks, of wellicht juist vanwege, het bijzondere onderwerp.

De titel doet veronderstellen dat de blik beperkt blijft tot eigen land. In feite echter worden alle mogelijke Krijtgebieden ter wereld in de discussie betrokken, waarbij weer eens te meer de enorme belezenheid en wereldwijde ervaring van de schrijver tot uiting komt. Dat hij zich bij tijd en wijle tot de meer ingewide richt kan wellicht eens een struikelblok vormen, maar het zij de man van de wetenschap vergeven dat hij zich zo af en toe eens in zijn ivoren toren terugtrekt.

Opgemerkt zij dat de onderschriften der figuren soms wat aan duidelijkheid te wensen overlaten. Door grootteverhouding aan te geven had hier en daar een foutieve voorstelling vermeden kunnen worden. Misleidend is voorts op plaat 51 (pp. 104—105) de afbeelding van Hemipneustes. Deze grote zeeëgel was tijdens zijn leven voorzien van talrijke kleine stekeltjes. Kort na afsterven lieten die los, reden waarom deze bekende zeeëgel altijd „kaal” gevonden wordt. Vermoedelijk is hier een afgestorven individu bedoeld, evenals het kleinere exemplaar onderaan links op de plaat (p. 105), maar het had even vermeld kunnen worden.

Het van de hak op de tak springen kan soms wat storend werken, maar heeft weer als voordeel dat het de tekst verlevendigt.

De uitgave is goed verzorgd, goed papier en prettige druk. O.i. had echter een boek van dergelijke allure wel een linnen bandje verdiend.

Maar overigens niets dan lof. Het geheel is van harte aan te bevelen aan iedereen die aandacht kan opbrengen, in deze drukke tijd, voor het merkwaardig verschijnsel dat fossiel heet en voor de conclusies die men eruit kan trekken.

M. M.

UIT EIGEN KRING.

Dr P. J. van Nieuwenhoven.

Terwijl dit maandblad verschijnt zal onze oud-secretaris, de heer P. J. van Nieuwenhoven, op woensdag 31 oktober aan de Universiteit van Amsterdam promoveren tot doctor in de wis- en natuurkunde op proefschrift: "Ecological observations in a hibernation-quarter of cave-dwelling bats in South-Limburg". De in deze studie besproken grot ligt onder de Apostelhoeve in de gemeente Maastricht. De toegang tot deze grot ligt in de dalwand van de Jeker. Dit proefschrift zal binnenkort verschijnen in Reeks IX (1956) van de Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Wij wensen den jongen doctor van harte geluk met deze promotie, de bekroning van zijn academische studie. Zijn werk is het resultaat van jarenlange waarnemingen en zijn studie is een belangrijke bijdrage tot de kennis van het winterslaapprobleem van de vleermuizen.

Het verheugt ons, dat Dr van Nieuwenhoven met 1 november weer voorgoed naar Maastricht zal terugkeren en zeer belangrijk is dat hij ook zal verbonden worden aan het Natuurhistorisch Museum. In dit museum is een voorname taak voor hem weggelegd, nl. het contact op te nemen met de scholen en de jeugdorganisaties, zodat het museum worde een levend centrum voor de beoefening van de Natuurlijke Historie onder de jeugd.

Jubileum W. A. R. Geurts.

De heer Geurts, directeur van de Bisschoppelijke Kweekschool „Sedes Sapientiae” te Echt, herdacht op zaterdag 20 oktober de dag, dat hij 25 jaar aan deze school verbonden was en vierde tevens zijn 40-jarig onderwijsjubileum.

De redactie, waarvan de heer Geurts reeds meer dan 25 jaar lid is, wenst hem van harte geluk met dit dubbel jubileum en is hem tevens dankbaar voor de belangrijke bijdragen, die zij in de loop van de jaren voor het Maandblad van hem mocht ontvangen.